

1. peatükk

ÕPIME INIMÕIGUSI

See tund tutvustab õpilastele inimõigusi, kasutades slaide, praktilisi ülesandeid ning lühifilmi. Seda peatükki võib õpetada kui eraldiseisvat tundi või osana inimõiguste alasest kursusest.

Tunni eesmärgid

- Saada teadmisi inimõiguste ajaloo kohta
- Õppida tundma põhimõtteid, millest inimõigused on välja kasvanud
- Õppida ära tundma inimõigusi ning inimõiguste rikkumisi

Abimaterjalid

- PowerPoint esitlus: "Mõista inimõigusi"
- Tööleht 1: Inimõiguste ülddeklaratsiooni preambul – lühendatud ja lihtsustatud versioon
- Abivahend 1: Inimõiguste deklaratsiooni artiklid (tükkideks lõigatud ning eraldi ümbrikutes)
- Abivahend 2: ÜRO inimõiguste deklaratsioon – lühendatud versioon
- Valge paber
- Värvilised pliitsid
- Film: "Sa oled võimas" (1 min 30 sekundit)

SISSEJUHATUS

10 min

Vaadatakse šokeerivaid fotosid holokaustist. Õpetaja tutvustab inimõigusi ning ärgitab õpilasi arutlema inimõiguste üle vastavalt nende arusaamisele.

- Näita õpilastele fotosid holokaustist slaididel 2–4. Küsi õpilastelt, mis on fotodel olevatelt inimestelt ära võetud.
- Näita slaidi nr 5. Palu õpilastel väikestes gruppides arutada küsimuse üle "Mis on inimõigus?". Seejärel peaks iga grupp kirjutama 3 sõna, mis nende arvates võtavad kokku nende mõtted antud teema kohta.
- Kirjutage tahvli peale nimekiri õpilaste pakutud sõnadest.

© U.S. Holocaust Memorial Museum

PÕHIOSA

10 min

Tutvusta õpilastele ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni ning võrrelge seal olevaid punkte õpilaste välja pakutud sõnadega.

- Selgita, et peale holokausti tulid maailma liidrid kokku ning korraldasid samasuguse nõupidamise nagu õpilased praegu. Selle tulemusena moodustati 1948. aastal dokument, mis kannab pealkirja inimõiguste ülddeklaratsioon. See dokument määrab ära kõik õigused, mis igal inimesel peavad olema. Selle kohta on rohkem infot slaidil nr 6.
- Selgita õpilastele, et nad loevad kohe inimõiguste ülddeklaratsiooni sissejuhatus. Jaga välja Tööleht 1: ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni preambul – lühendatud ja lihtsustatud versioon ning palu õpilastel koos pinginaabriga dokumenti lugeda ning kriipsutada alla kolm sõna, mis on nende arvates kõige olulisemad.
- Palu need sõnad klassile ette lugeda ning võrrelge neid selle nimekirjaga, mille klass koostas eelmise harjutuse käigus. Kui sarnased või erinevad olid klassi poolt pakutud ideed 1948. aastal kokku tulnud liidrite omadega?

TEEMAARENDUS

15 min

Arutlege inimõiguste ülddeklaratsioonis sisalduvate õiguste üle koos allpool välja pakutud tegevustega:

- Õpilased moodustavad neljased grupid ning valivad ümbrikust ühe kaardi, mida nad teistele ei näita (kasuta selleks kaarte Abivahend 1: Inimõiguste artiklid). Igal kaardil on inimõiguste artikkel inimõiguste ülddeklaratsioonist.
- Palu õpilastel ette kujutada, et Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO) on palunud neil luua kaheminutilise reklaami noortele inimestele, mis tutvustaks nende poolt välja valitud inimõigust. Kasutades kehakeelt, miimikat, näitlemist või illustreerimise, tutvustavad õpilased inimõigust, mis on tagatud või mida on rikutud.
- Peale õpilaste esituste lõppu anna igale õpilasele Tööleht 1: Inimõiguste ülddeklaratsioon ja valget paberit.
- Iga grupp tutvustab oma reklaami klassile. Kui teised grupid arvavad ära, millisest artiklist käib jutt, kirjutavad nad selle paberile ja hoiavad üleval. Arutlege, miks iga inimõigus on oluline. Küsi õpilastelt, kas nad oskavad tuua näiteid, kus nende arvates inimõigusi rikutakse.

Illustratsioon: Amnesty International. Everyone Everywhere

ARUTELU

10 min

Õpilased arutavad inimõiguste ülddeklaratsiooni mõju neile ja teistele inimestele tänases maailmas:

- Vaadake filmi "Sa oled võimas", kuid ära õpilastele filmi pealkirja ütle
- Palu õpilastel üles märkida, milliseid inimõiguste artikleid filmis rikutakse. Arutlege nende kirjapandu üle.
- Palu õpilastel filmi pealkiri ära arvata. Küsi, kas nende arvates on Amnesty valitud filmile hea pealkirja? Kas inimõiguste tundmine paneb ka klassi ennast rohkem väestatuna tundma?

Ekraani lõmmis

TÖÖLEHT 1

Inimõiguste ülddeklaratsiooni preambul – lühendatud ja lihtsustatud versioon

Ainult see, kui kõik inimesed mõistavad, et igal inimesel maailmas on väärikus ning väärtus ning kui kõik saavad aru, et igaühel on õigus võrdsetele võimalustele, viib vabaduse, õigluse ning rahuni maailmas.

Inimõiguste eiramine on viinud kohutavate tegudeni, mis on pannud kannatama inimesi üle kogu maailma. Me kõik soovime maailma, kus inimesed saaksid nautida sõna- ja usuvabadust ning ei peaks elama hirmus ning vaesuses.

On oluline, et inimesed mõistaksid oma õigusi ning vabadusi, sest see annab kõigile parema elu. Me oleme pühendunud nende õiguste eest seismisele.

Me leiame, et inimõiguste ülddeklaratsioon peab olema ühiseks eesmärgiks kõigile rahvastele ja rahvustele. Me loodame, et iga inimene ja organisatsioon proovib nende õiguste ja vabaduste eest seista. Me loodame, et nii üksikisikud kui ka valitsused teevad kõik, et need õigused ja vabadused oleksid tagatud nii nende enda riikides kui ka üle maailma.

ABIVAHEND 1

Inimõiguste deklaratsiooni artiklid

Lõika paber tükkideks nii, et igale kaardile jääks üks artikkel.

Artikkel 26

Igaühel on õigus saada haridust.

Artikkel 19

Meil kõigil on õigus oma ideedele, õigus mõelda, mida me soovime ning jagada oma ideid teiste inimestega.

Artikkel 4

Keegi ei või meid orjastada. Meie ei või kedagi orjastada.

Artikkel 18

Meil kõigil on õigus oma usule.

Artikkel 5

Keegi ei või meid piinata või halvasti kohelda.

Artikkel 2

Inimõigused kehtivad kõigile, hoolimata meie erinevustest.

Artikkel 22

Meil kõigil on õigus oma kodule, äraelamiseks piisavale rahale ning arstiabile, kui me seda vajame.

Artikkel 12

Kellelgi ei ole õigust tulla meie koju, avada meie kirju või häirida meid või meie perekonda ilma põhjuseta.

Artikkel 3

Meil kõigil on õigus turvalisele ning vabale elule.

Artikkel 24

Meil kõigil on õigus tööst puhata ning lõõgastuda.

Artikkel 17

Meil kõigil on õigus omada vara. Keegi ei tohi võtta ära meie vara vastu meie tahtmist.

Artikkel 9

Keegi ei või meid ilma süüdi mõistmata vangistada.

ABIVAHEND 2

Inimõiguste ülddeklaratsiooni kokkuvõte

1. Me kõik sünnime võrdsetena. Meil kõigil on mõistus ja südametunnistus. Meid kõiki peab kohtlema võrdsetena.
2. Need õigused on kõigil inimestel, olenemata nende erinevustest.
3. Meil kõigil on õigus elada, olla vaba ja tunda end turvaliselt.
4. Keegi ei või meid orjastada ning meie ei või kedagi orjastada.
5. Kellelgi ei ole õigust meile haiget teha, meid piinata või meid julmalt kohelda.
6. Kõigil on õigus seaduslikule kaitsele.
7. Samad seadused kehtivad kõigi jaoks. Seadused peavad meid kohtlema õiglaselt.
8. Me kõik võime paluda erapooletult kohtult seaduslikku kaitset, kui meid ei kohelda õiglaselt.
9. Kellelgi ei ole õigust meid ilma põhjuseta vangis panna, hoida meid seal või saata meid meie kodumaalt välja.
10. Kui meie üle mõistetakse kohut, peab see toimuma avalikult ja erapooletult. Inimesed, kes meie üle kohut mõistavad, ei tohi lasta ennast teiste arvamusest mõjutada.
11. Kedagi ei tohi süüdistada halbades tegudes enne, kui see on tõestatud. Kui inimesed väidavad, et sa oled teinud midagi halba, on sul õigus enda eest välja astuda juhul, kui see ei vasta tõele.
12. Kellelgi ei ole õigust meid mustata. Kellelgi ei ole õigust tulla meie koju, avada meie kirju, või häirida meid või meie perekonda ilma põhjuseta.
13. Meil kõigil on õigus liikuda vabalt ringi oma koduriigis ning elukohta valida. Igaühel on õigus lahkuda ükskõik millisest riigist.
14. Kui meid koheldakse halvasti meie kodumaal ning meil on hirm, on meil õigus põgeneda teise riiki, kus on turvaline.
15. Meil kõigil on õigus kodakondsusele.
16. Igal täiskasvanud inimesel on õigus abielluda ja pere luua, kui ta seda soovib. Meestel ja naistel on võrdsed õigused abielu sõlmimisel, abielus olles ja abielu lahutamisel.
17. Igaühel on õigus isiklikele asjadele. Kellelgi ei ole õigust meie vara vastu meie tahtmist ära võtta.
18. Meil kõigil on õigus uskuda, mida me soovime ja olla usklikud või mitte.
19. Meil kõigil on õigus oma mõtetele ja arvamusele. Me võime mõelda ja öelda, mida soovime ning jagada oma mõtteid teiste inimestega.
20. Meil kõigil on õigus saada kokku sõprade või mõttekaaslastega ning üheskoos rahumeelselt seista oma õiguste eest. Keegi ei või meid sundida liituma ühegi grupiga, kui me seda ei soovi.
21. Meil kõigil on õigus osaleda oma riigi valitsemises, kas ise või valitud esindajate kaudu. Igal täiskasvanud inimesel peab olema õigus valimistel hääletada, et valida oma riigile juhid.
22. Meil kõigil on õigus oma kodule, äraelamiseks piisavale rahale ning arstiabile, kui me oleme haiged.
23. Igal täiskasvanul on õigus tööle, õiglasele palgale ja nad võivad liituda ametiühinguga.
24. Meil kõigil on õigus tööst puhata ja lõõgastuda.
25. Meil kõigil on õigus piisavale toidule, riietele, elukohale ja arstiabile. Emadel, lastel ning inimestel, kes on vanad või erivajadustega, on õigus erilisele hoolitsusele ja abile.
26. Meil kõigil on õigus haridusele ning algharidus peab oleme kõigi jaoks tasuta. Meil peab olema õigus õppida ametit ning kasutada ära oma oskusi.
27. Meil kõigil on õigus vabalt osa võtta kultuurisündmustest ning nautida hüvesid, mida teadus ja õppimine võimaldavad.
28. Valitsema peab kord, nii et me kõik saame nautida õigusi ja vabadusi oma kodumaal ning ka teistes riikides.
29. Meil on kohustus teiste inimeste ees ning me peame seisma nende õiguste ja vabaduste eest.
30. Mitte keegi ei või neid õigusi ja vabadusi meil ära võtta.

See on lihtsustatud versioon inimõiguste ülddeklaratsioonist. Täisversioon deklaratsioonist asub aadressil vm.ee/et/uro-inimõiguste-ulddeklaratsioon